

Als Eva er voor haar overlijden niet zo op had aangedrongen, zou Michel Faber nooit meer hebben geschreven. Dankzij haar kwam 'Het boek van wonderlijke nieuwe dingen' er toch.

Door **Hans Bouman**
Foto's **Robin de Puy**

Het ultieme boek over verlies

Het is vijftien jaar na onze eerste ontmoeting, toen Michel Faber zijn geboorteland bezocht ter gelegenheid van de publicatie van *Onderhuids*, de vertaling van zijn romandebut *Under the Skin*. Dat was een ongewoon interview. Niet eerder had ik meegemaakt dat een auteur zich tijdens een gesprek liet vergezellen door zijn echtgenote, en al helemaal niet dat die echtgenote hem voortdurend bijstond.

Even was het een vervreemdende, ietwat irritante ervaring, maar al snel bleek het uitstekend te werken: een kwetsbaar ogende schrijver, vergezeld van een integere begeleidster, die er niet zozeer op uit bleek hem voor de interviewer af te schermen, als wel om het gesprek zo goed mogelijk te laten verlopen.

'Toen ik Eva pas kende, was ik een andere persoonlijkheid dan vandaag de dag', vertelt Faber, gezeten aan de keukentafel van het appartement aan de Amsterdamse Keizersgracht waar hij tijdelijk verblijft. 'Zij heeft er zeer toe bijgedragen dat ik minder mensenschuw ben geworden.'

Kunstenares en docente Eva Youren was bijna 27 jaar de steun en toeverlaat van Michel Faber. Totdat ze juli vorig jaar overleed aan multipel myeloom, ook wel de ziekte van Kähler genoemd, een kwaadaardige woekering van de bloedplasmacellen, 'ironisch genoeg een van de weinige vormen van kanker die op dit moment nog ongeneeslijk zijn', aldus Faber.

De schrijver zit nog midden in het rouwverwerkingsproces, dat hij – handelend in de geest van zijn overleden geliefde – probeert te combineren met zijn publicitaire verplichtin-

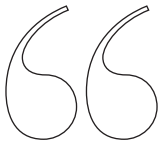
gen. 'Eva's grote angst was dat ik mij na haar dood zou terugtrekken in ons stationshuisje in de Schotse hooglanden en als een kluizenaar zou gaan leven.'

Als eerbetoon aan haar nagedachtenis besloot Faber weerstand te bieden aan die impuls. 'Toen me twee maanden na Eva's dood werd gevraagd een publiciteitscampagne te doen in Groot-Brittannië, de Verenigde Staten en Nederland, heb ik ja gezegd. Iedereen zou er volledig begrip voor hebben gehad als ik had geweigerd. Dat was voor mij ook de gemakkelijkste oplossing geweest. Maar Eva had gewild dat ik ja zou zeggen. Daarom ben ik hier.'

Faber schrijft al vanaf zijn tiener-tijd. Rond zijn 18de had hij een kast vol verhalen. 'Ik fantaseerde dat die na mijn dood zouden worden gevonden en als briljant werden herkend.' Stiekem wist de jonge Faber wel ▶

CV MICHEL FABER

- 1960** Geboren in Den Haag, op 13 april
- 1967** Emigreert met ouders naar Australië
- 1987** Ontmoet Eva Youren
- 1992** Gaat wonen in Fearn, Schotland
- 1998** *Some Rain Must Fall* (*Gods speelgoed*, verhalen)
- 2000** *Under the Skin* (*Onderhuids*, roman)
- 2001** *The Hundred and Ninety-Nine Steps* (*Honderdneegenen-negentig treden*, novelle)
- 2002** *The Courage Consort* (*Het Courage ensemble*, novelle)
- 2002** *The Crimson Petal and the White* (*Lieblank, scharlaken-rood*, roman)
- 2005** *The Fahrenheit Twins* (*De Fahrenheit-tweeling*, verhalen)
- 2006** *The Apple* (*De appel*, verhalen)
- 2008** *The Fire Gospel* (*Het vuurevangelie*, roman)
- 2014** *Under the Skin* verfilmd met Scarlett Johansson
- 2014** Eva overlijdt begin juli
- 2014** *The Book of Strange New Things* (*Het boek van wonderlijke nieuwe dingen*, roman)

Ik zou het geweldig vinden om te kunnen geloven

► beter en een paar jaar later verbrandde hij ze allemaal.

Toen hij 19 was, trouwde hij met een vrouw van 27 die aan een boek werkte over haar ongelukkige jeugd. Gezamenlijk koesterden ze hun status van onbegrepen outcasts en leefden ze onder de armoedegrens. Gaandeweg groeiden de twee eenlingen uit elkaar.

Na zijn studie Engels aan Melbourne University maakte Faber serieus werk van het schrijverschap. Hij onderhield zichzelf met partimebaantjes - van telemarketeer tot verpleger. In 1987 leerde hij Eva kennen, toen hij reageerde op een advertentie waarin zij een kamer te huur aanbood. Twee jaar later trouwden ze en weer een paar jaar later besloten ze zich op voorstel van Eva te vestigen in een uithoek in de Schotse hooglanden, samen met haar twee kinderen uit een eerder huwelijk. Terwijl Eva daar de kost verdiende als docente Engels en wiskunde aan een middelbare school, zou Faber in alle rust aan zijn boeken kunnen werken.

Het is niet overdreven te stellen dat Eva Fabers muze, mentor, redacteur en inspiratiebron was. 'Zij stimuleerde mij niet alleen te schrijven, maar wist me er vooral ook van te overtuigen dat mijn werk de moeite was. Tot dan toe had ik absoluut niet de moed om naar een uitgever te stappen.'

Na een positief ontvangen verhalenbundel, zette Fabers naar het science-fictiongenre knipogende romandebuut *Onderhuids* hem als auteur op de kaart: het boek werd onder meer genomineerd voor de Whitbread Prize. Maar het was twee jaar

later de roman *Lelieblank, scharlakenrood* die zijn definitieve doorbraak betekende. Het 800 pagina's lange boek was opgezet als een breed uitwaaiend victoriaans epos, maar tegelijkertijd nadrukkelijk dooraderd met een 21ste-eeuws bewustzijn.

Het zou typerend blijken voor Fabers werkwijze: hij mag graag de uiterlijke eigenschappen lenen van genre-fictie en daarmee het zijne doen.

Fabers jongste roman, *Het boek van wonderlijke nieuwe dingen*, handelt over een mannelijke predikant, Peter, die het evangelie gaat verkondigen op de verre planeet Ozone, en zijn zwangere echtgenote Beatrice op aarde achterlaat. De intergalactische briefwisseling tussen de twee wordt steeds verwarder, wanhopiger en geteisterd door onbegrip. Het lijkt niet vergezocht dit als een metafoor te zien voor Fabers persoonlijke situatie. Toch was dat niet de aanvankelijke opzet van de roman.

'Ik begon aan *Het boek van wonderlijke nieuwe dingen* na een periode waarin ik mij geheel van de literatuur had afgekeerd. Na de gebeurtenissen in Afghanistan en Irak was ik volkomen gedesillusioneerd. Er was tegen de inval in beide landen hevig geprotesteerd, ook door schrijvers, en dat had niets uitgehaald. Ik realiseerde mij de totale machteloosheid van de literatuur en wilde er een tijdlang helemaal niets mee te maken hebben. Volgens mij was de enige logische reactie: zwijgen.'

Na een paar jaar van 'zeuren en drammen', zoals hij het achteraf noemt, accepteerde Faber het idee

dat een boek weliswaar niet George Bush en Tony Blair van een oorlog kon afhouden, maar wel veel voor individuele lezers kon betekenen. Dus ging hij weer schrijven.

'Ik wilde met mijn nieuwe boek een reis maken de duisternis in. Bij mijn eerdere boeken had ik het schrijfproces steeds volledig onder controle gehad en alles tot in detail gepland. In mijn nieuwe boek moest meer ruimte zijn voor chaos en mysterie. Zo kwam de beslissing het boek op een andere planeet te laten spelen. Ik moet zeggen dat Eva daar aanvankelijk ernstige bedenkingen tegen had. Ze zei: veel mensen houden niet van sciencefiction, ikzelf lees het ook niet, waarom stuur je Peter niet naar Noord-Korea? Ik heb dat geprobeerd, maar merkte dat het dan veel te politiek werd. Interessant, maar niet wat ik met deze roman beoogde.'

Toen bij Eva kanker werd vastgesteld en ze steeds zieker werd, kon Faber het niet meer opbrengen telkens opnieuw die duistere, van elke planning gespeende wereld van *Het boek van wonderlijke nieuwe dingen* te betreden. Hij legde zich neer bij het idee dat het boek nooit zou worden voltooid. Maar Eva nam daarmee geen genoegen. Ze liet hem beloven dat hij, hoe ziek ze ook was en hoeveel tijd hij ook met haar verzorging kwijt was, elke dag zes zinnen zou schrijven.

'Dat heb ik gedaan, en lange tijd was dat alles wat ik kon opbrengen. Gaandeweg werden dat er meer en uiteindelijk slaagde ik erin het boek voor haar overlijden te voltooien. De laatste puntjes op de i zette ik in een stoel naast haar ziekbed.'

Natuurlijk heeft het bericht dat Eva aan een ongeneeslijke vorm van kanker leed het verloop van Fabers boek beïnvloed. *Het boek van wonderlijke nieuwe dingen* is het ultieme boek over verlies geworden. Het gaat niet alleen over de teloorgang van je lichaam, met de dood als gevolg, maar ook over de teloorgang van de herinnering aan mensen, de teloorgang van de planeet, de teloorgang van God. Tegelijk werd het ook een heel teder boek, over de kwetsbaarheid.'

Wanneer iemand terminale kanker heeft, en zoals Eva voortdurend onderzoek doet naar haar ziekte, verhuist die persoon naar 'Planeet Kanker', aldus Faber.

'Ik verhuisde niet met Eva mee. Daarvoor heb ik een veel te onwetenschappelijk brein. Gedurende de laatste fase van haar ziekte leefden we op verschillende planeten. Er ontstonden spanningen tussen ons. Ik moest leren niet langer de gemakkelijk in depressiviteit wegglijdende neuroot te zijn die ik mijn hele leven lang was geweest. Niet 48 uur in bed blijven liggen als het leven me tegenstond, maar voor mijn doodzieke partner zorgen.'

BUITENSTAANDER

Michel Faber werd geboren in de Hilversumsestraat in Den Haag. Op zijn zevende emigreerde het gezin naar Australië en vestigde zich in Melbourne. Het was een traumatische ervaring voor de jonge Michel. 'Mijn ouders hadden allebei een vreselijk huwelijk achter de rug, waaraan ze probeerden te ontsnappen. Beiden lieten kinderen achter uit hun eerdere huwelijk. Ik was de enige die ze meenamen. Vooral het geschieden worden van mijn halfbroer Tom vond ik heel erg.' Faber heeft nauwelijks herinneringen aan zijn 'hoogstwaarschijnlijk doodongelukkige' jonge jaren. 'Ik heb me laten vertellen dat ik niet kon accepteren dat ze in Australië geen Nederlands spraken en dat ik daarom weigerde te praten. Ik moet me daar een soort buitenaards wezen hebben gevoeld. Natuurlijk heb ik weleens overwogen of mijn eerste roman, *Under the Skin*, waarin hoofdpersoon Isserley een buitenaards wezen is, daardoor is geïnspireerd. En of me dat er mede toe heeft aangezet om in mijn laatste roman opnieuw te kiezen voor een hoofdpersoon die letterlijk van een andere planeet komt. Feit is dat ik mij aangetrokken voel tot personages die buitenstaanders zijn.'

Eva's sterfproces heeft Faber geestelijke groei opgeleverd, zo is zijn overtuiging, met als gevolg dat hun relatie gedurende de laatste anderhalf jaar intenser en mooier was dan ooit. De grote uitdaging, zo meent hij, was om die tederheid uit de dragen in een roman die tegelijkertijd ook onderhoudend moest zijn en bovendien meer ruimte voor humor bood dan zijn andere boeken. 'De lezer mag beoordelen of dat is gelukt, maar ik heb er alles aan gedaan.'

Reeds uit eerdere boeken, vooral *Het vuurevangelie*, bleek Fabers belangstelling voor religie. Ook in *Het boek van wonderlijke nieuwe dingen* speelt het een belangrijke rol. Toch is Faber verklaard niet-religieus. 'Vooral in mijn laatste boek onderzoek ik waartoe mensen zich wenden als al het andere is mislukt. Dat is het moment waarop religie op het toneel verschijnt. Het bestaan van religie is volkomen verklaarbaar, maar daarom niet minder fascinerend. Ik zou het geweldig vinden om te kunnen geloven. Het idee dat Eva zich nu in een hierna maals bevindt... Maar helaas. Ik spot niet met mensen die geloven. Ik begrijp waarom ze het geloof nodig hebben en heb compassie met hen.'

Nog niet zo lang geleden deed Faber zijn fans opschrikken met de mededeling dat *Het boek van wonderlijke nieuwe dingen* zijn laatste roman was. Al toen hij werkte aan *Het vuurevangelie* wist hij dat hij daarna nog maar één roman in zich had, zo stelt hij nu. 'Ik fantaseer al jaren wat ik ga doen als mijn laatste roman af is. Nu het zover is, heb ik het plan een interviewboek te maken over ongelooflijk onsuccesvolle musici, die desondanks doorgaan met muziek maken. Dat wordt een boek over de essentie van de creatieve noodzaak. Over mensen die actief móeten zijn, of ze willen of niet.'

Wat Eva vond van het voornemen om na *Het boek van wonderlijke nieuwe dingen* met romanschrijven te stoppen? Faber glimlacht. 'Ze was het er niet mee eens. Eva vond dat ik ermee door moest gaan. Maar ik heb behalve *crime*, waarmee ik niets kan, alle literaire genres bedreven. Ik zie niet hoe het hierna verder moet. Er zijn schrijvers die telkens terugkeren naar dezelfde thema's en motieven, maar daarvoor heb ik het talent niet. Bovendien: ik word dit jaar 55 en niemand in het geslacht Faber is ooit ouder geworden dan 60.'

Een grijns.

'Nee, dit is het wel.' ●

Michel Faber: Het boek van wonderlijke nieuwe dingen

Vertaald uit het Engels door Harm Damsma en Niek Miedema.

Podium; 640 pagina's; € 25.